

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247432

เหตุห้ามผู้พิพากษาในการพิจารณาและพิพากษาคดี :
ศึกษากรณีการขัดแย้งกันในบทบาทหน้าที่

CAUSES THAT DISQUALIFY JUDGES FROM TRYING CASES IN THE
COURT OF JUSTICE : A STUDY OF INCOMPATIBILITY

อดิมา เย็นใส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุรนารีฉบับที่ ๑๖

พ.ศ. ๒๕๕๓

b 06 252251

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

เหตุห้ามผู้พิพากษาในการพิจารณาและพิพากษาคดี:
ศึกษากรณีการขัดแย้งกันในบทบาทหน้าที่

อติมา เย็นใส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2553

**Causes that Disqualify Judges from Trying Cases in the
Court of Justice: A Study of Incompatibility**

ATIMA YENSAI

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2010

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

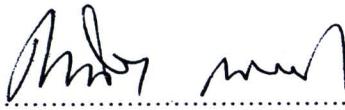
หัวข้อวิทยานิพนธ์ เหตุห้ามผู้พิพากษาในการพิจารณาและพิพากษาคดี :
ศึกษากรณีการขัดแย้งกันในบทบาทหน้าที่

เสนอโดย อติมา เย็นใส

สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

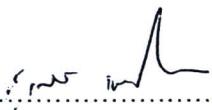
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

ได้พิจารณาเห็นชอบ โดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จิตรน้อมรัตน์)

วันที่ 23 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

หัวข้อวิทยานิพนธ์	เหตุห้ามผู้พิพากษาในการพิจารณาและพิพากษาคดี: ศึกษากรณีการขัดแย้งกันในบทบาทหน้าที่
ชื่อผู้เขียน	อติมา เย็นใส
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

247432

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยกฎหมายของหลักการพื้นฐานอันเป็นที่มาของหลักความเป็นกลางของศาลและหลักอิสระของความเป็นผู้พิพากษา ในด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษา และเพื่อศึกษาเกี่ยวกับเหตุห้ามพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในต่างประเทศและในประเทศไทยในเชิงกว้างเพื่ออันเป็นรากฐานที่มาของหลักความเป็นกลางอันเป็นหลักประกันความเชื่อมั่นและรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้มีการรวบรวมทฤษฎี และแนวคิดของนักกฎหมายในทางคำราภาษาไทย คำต่างประเทศและศึกษาหลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาที่ขัดแย้งกันในบทบาทหน้าที่ (Incompatibility) หรือการสวมหมวกหลายใบ ในเชิงกว้าง และศึกษาถึงหลักความเป็นกลางและความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา

ในการตัดสินใจหรือคดีของผู้พิพากษาหลักแรกที่เป็นสิ่งสำคัญซึ่งบุคคลที่เป็นผู้พิพากษาคว่าที่จะต้องมีการตัดสินใจคดีเป็นไปโดยเที่ยงธรรมนั่นก็คือ หลักความเป็นอิสระ (Independence) ทั้งนี้เนื่องจากหากปรากฏว่าบุคคลผู้เข้ารับตำแหน่งผู้พิพากษานั้นมิได้มีความเป็นอิสระหากแต่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือองค์กรใดที่มีอำนาจที่จะให้คุณให้โทษแก่ตนได้แล้ว กรณีเช่น ย่อมมีความเป็นไปได้ว่าในการตัดสินใจคดีหากบุคคลผู้ที่มีอำนาจให้คุณให้โทษผู้พิพากษาได้นั้น ได้มีส่วนได้เสียหรือได้รับการร้องขอจากคู่ความในคดีนั้น บุคคลดังกล่าวย่อมที่จะใช้อำนาจของตนที่มีเหนือผู้พิพากษาในคดีนั้นเข้าครอบงำการใช้อำนาจวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษานั้น ให้เป็นไปตามที่ตนมีความปรารถนาได้

ผลของการศึกษาพบว่า บุคคลผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาในคดีใดได้ ต้องเป็นบุคคลผู้มีความเป็นกลางไม่เคยทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นมาก่อนแม้ว่าจะโดยการได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่อื่นๆ ในคดีนั้น โดยฝ่ายบริหารก็ตาม เพราะกรณีดังกล่าวจะถือว่าบุคคลผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาในคดีดังกล่าวมีหน้าที่หลายอย่างในคดีนั้นอันเป็นการขัดกันทำหน้าที่

Thesis Title	Causes that Disqualify Judges from Trying Cases in the Court of Justice: a Study of Incompatibility
Author	Atima Yensai
Thesis advisor	Associate Professor Dr.Surasak Likasitwatakul
Department	Law
Academic Year	2010

ABSTRACT

247432

This thesis aims to study problems related to the legal appropriateness of the basic principle, which is the source of the court's impartiality and the judges' independence, in respect of those who act as judges, and, broadly, to study the factors that forbid judges, both Thai and foreign, from trying cases in the court of justice, from which the impartiality principle originates in order both to guarantee confidence in and to maintain justice. In this study, the theories and concepts of lawyers in both foreign and Thai texts have been compiled; the study has been extended to incorporate the execution of duties by judges in cases of incompatibility or in cases where judges have to perform various duties; the study also covers the principle of impartiality and the independence of judges when they try cases in the courts of justice.

When trying a case in the court of justice, the first principle that judges should abide by in order to pronounce a sentence that is impartial is independence. If judges lack independence and come under the influence of people or organizations that are able to render favour or harm to them, it is possible that these influential people or organizations may seek to gain from a case or, prompted by the request of any of the parties in the case, such persons or organizations may exercise their influence on judges and thus influence their judgment suborning them to pronounce a sentence in the way they wish.

The study has found that judges who are going to try any case in the courts of justice must be impartial and must not have been involved in the case before, though they may have been appointed by the administrative sector to perform other duties which are connected with the case. This is because a person who has been assigned to many duties related the case will be deemed as inappropriate to perform the duties of judge.

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตั้งแต่ได้ทำการศึกษาจนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มดังที่ปรากฏ ผู้เขียนได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ที่ได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นหลักการ แนวคิด และทฤษฎีในการศึกษา ทำให้ผู้เขียนมองเห็นแนวทางในการศึกษาและมองปัญหาในการวิจัยได้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนชี้แนะแนวทาง และให้ข้อสังเกตต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ทุกท่านที่เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุพการี บิดาและมารดาของข้าพเจ้า ที่สนับสนุน เป็นกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังทุกความสำเร็จของข้าพเจ้า

และขอบคุณ คุณศิริชัย ศิริวัฒน์ ที่เป็นกำลังใจอยู่เคียงข้างงานเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่า และมีคุณประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้เขียนขอขอลดวายเป็นธรรมทาน ครอบครัวยของข้าพเจ้า ครูบาอาจารย์ทุกๆ ท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ แก่ข้าพเจ้า ส่วนความผิดพลาดและข้อบกพร่องอันเกิดมีแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อย่างไรก็ดี ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อติมา เข็นใส

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดเกี่ยวกับความอิสระและหลักความเป็นกลางของศาล.....	6
2.1 ความหมายและความสำคัญของหลักความอิสระ และหลักความเป็นกลางของศาล.....	6
2.1.1 ความหมายของหลักความอิสระและหลักความเป็นกลางของศาล.....	6
2.1.2 ความสำคัญของหลักความอิสระและหลักความเป็นกลางของศาล.....	10
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักความเป็นอิสระและเป็นกลางของศาล.....	12
2.3 การรักษาหลักความอิสระและเป็นกลางของศาลในการพิจารณาคดี.....	13
2.3.1 หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา.....	14
2.3.2 การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา.....	15
2.3.3 การรักษาความเป็นกลางของศาลในการพิจารณาคดี.....	16
2.3.4 เหตุคัดค้านผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา.....	17
2.3.4.1 ผู้พิพากษามีประโยชน์ได้เสียในคดี (Interest).....	18
2.3.4.2 กรณีมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับคู่ความ (Personal Involvement)	19
2.3.4.3 ผู้พิพากษามีความเกี่ยวข้องกับคดีนั้นมาก่อน (Prior Involvement)	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 มาตรฐานสากลเรื่องการพิจารณาคดีด้วยความเป็นกลางของศาล.....	21
2.4.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948.....	22
2.4.2 อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1950.....	22
3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเหตุห้ามและเหตุคัดค้านในการพิจารณาคดี	
 ของผู้พิพากษาในต่างประเทศ.....	24
3.1 ประเทศอังกฤษ.....	24
3.1.1 เหตุห้ามมิให้ผู้พิพากษาทำการพิจารณาคดีอาญา.....	25
3.1.1.1 การที่ผู้พิพากษามีส่วนได้เสียในสาระสำคัญ.....	25
3.1.1.2 การที่ผู้พิพากษาในคดีนั้น ได้มีการตัดสินก่อนหน้ามาก่อน.....	26
3.1.1.3 การมีความสัมพันธ์ส่วนบุคคล.....	27
3.1.2 การผู้พิพากษาถอนตัวออกจากกรพิจารณาคดีเอง.....	27
3.1.3 การคัดค้านลูกขุน.....	28
3.1.3.1 การคัดค้านต้องแสดงเหตุ.....	28
3.2 ประเทศฝรั่งเศส.....	30
3.2.1 เหตุคัดค้านผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีอาญา.....	30
3.2.1.1 ผู้พิพากษาที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ใกล้ชิด	
กับผู้เสียหายหรือจำเลย.....	31
3.2.1.2 ผู้พิพากษาได้เคยเกี่ยวข้องกับคดีมาก่อน.....	32
3.2.2 กระบวนพิจารณาเมื่อปรากฏเหตุคัดค้าน.....	32
3.2.3 การถอนตัวออกจากคดีโดยตัวผู้พิพากษาเอง.....	34
3.3 ประเทศเยอรมนี.....	34
3.3.1 เหตุห้ามผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี.....	35
3.3.1.1 กรณีผู้พิพากษาเป็นผู้เสียหายในคดีนั้น	36
3.3.1.2 กรณีผู้พิพากษามีความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับผู้เสียหาย.....	37
3.3.1.3 กรณีที่ผู้พิพากษาได้เคยเกี่ยวข้องกับคดีมาก่อน.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.2 เหตุคัดค้านผู้พิพากษา.....	39
3.3.3 กระบวนพิจารณาเมื่อปรากฏเหตุห้ามหรือคัดค้าน.....	40
3.3.4 การถอนตัวออกจากคดีโดยตัวผู้พิพากษาเอง.....	43
4. วิเคราะห์ปัญหาการขัดแย้งกันในบทบาทหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดี.....	44
4.1 บทบาทของศาลไทยในการชี้ขาดข้อพิพาทโดยความยุติธรรม.....	44
4.1.1 บทบาทของศาลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย.....	46
4.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัว กับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่สาธารณะ.....	49
4.2.1 ที่มาและความหมายของตำแหน่งหน้าที่สาธารณะ.....	49
4.2.1.1 ความเป็นมาของหลักว่าด้วยการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ ส่วนตัวกับการใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่สาธารณะ.....	50
4.2.2 การเกิดขึ้นของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัว กับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่สาธารณะ.....	52
4.3 วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการขัดแย้งในบทบาทหน้าที่และ กระบวนพิจารณาที่ทำไปโดยผู้พิพากษาที่ไม่มีความเป็นกลาง.....	55
4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากบทบาทที่ขัดกันของผู้พิพากษา.....	57
4.3.1.1 หลักการขัดแย้งในบทบาทหน้าที่ (Incompatibility).....	57
4.3.1.2 ปัญหาที่สอดคล้องต่อบทบาทของศาลในการพิจารณาคดี.....	63
4.3.2 จริยธรรมของผู้พิพากษากับการรักษาความเป็นกลางของศาล.....	64
4.3.2.1 ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ.....	64
4.3.2.2 เหตุประการอื่นที่มีความเสี่ยง ต่อความไม่เป็นกลางของผู้พิพากษา.....	69
4.3.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับเหตุในการคัดค้านผู้พิพากษา.....	70
4.3.3 หลักประกันทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นกลางของศาล.....	77
4.3.3.1 หลักประกันความเป็นกลางในการคัดเลือกผู้พิพากษา.....	78
4.3.3.2 ผลต่อผู้พิพากษาที่ฝ่าฝืนหลักความเป็นกลางของศาล.....	81
4.3.3.3 ปัญหาบางประการเกี่ยวกับหลักความเป็นอิสระ และความเป็นกลางของศาล.....	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	89
5.1 บทสรุป.....	89
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	93
ประวัติผู้เขียน.....	100